

**Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини**

ТЕОРІЯ ФІНАНСІВ

Навчальний посібник

Укладач Вінницька О.А.

**Умань
ВПЦ «Візаві»
2018**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
протокол № 13 від 26.06.2018 р.*

Рецензенти:

Бондарук Т.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Національної академії статистики, обліку та аудиту Державної служби статистики України;

Чирва О.Г. – доктор економічних наук, професор, директор ННІ економіки та бізнес освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Зянько В.В. - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та інноваційного менеджменту Вінницького національного технологічного університету.

Вінницька О. А.

В 48 Теорія фінансів : навчальний посібник / укладач: О. А. Вінницька.; МОН України; Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини — Умань: Візаві, 2018. — 309с.

У навчальному посібнику висвітлено основні розділи дисципліни «Теорія фінансів» відповідно до вимог освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів в галузі знань «Управління та адміністрування».

Розглянуто предмет фінансової науки, систему фінансових категорій, генезис та еволюцію фінансів як історичної категорії, фінансову політику та правові засади її реалізації, податки та податкову систему, бюджет та бюджетну систему, страхування та страховий ринок, фінансовий ринок, фінанси суб'єктів господарювання та некомерційних організацій, міжнародні фінанси та теоретико-організаційні засади фінансового менеджменту.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів економічного спрямування, може бути корисний для аспірантів, викладачів, науковців, фахівців-практиків та читачів, які цікавляться сучасними проблемами фінансової науки та фінансової практики.

ЗМІСТ

Передмова	6
Тема 1. ПРЕДМЕТ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ. ФІНАНСОВІ КАТЕГОРІЇ	9
1.1. Фінансова наука: предмет і методи. Фінансові відносини	9
1.2. Фінанси як економічна категорія. Сутність фінансових ресурсів.....	12
1.3. Функції та роль фінансів у розвитку суспільного виробництва	15
1.4. Система фінансових категорій	17
1.5. Взаємозв'язок і відмінності фінансів з іншими економічними категоріями	20
Запитання для самоконтролю	23
Тема 2. ГЕНЕЗИС І ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСІВ	25
2.1. Генезис і еволюція фінансів як історичної категорії.....	25
2.1.1. Історичний характер фінансів	25
2.1.2. Особливості державних фінансів у різних суспільно- економічних формаціях	27
2.2. Становлення і розвиток фінансової науки	31
2.2.1. Виникнення та становлення фінансової науки	31
2.2.2. Розвиток теорії фінансів у ХІХ-першій половині ХХ ст.	
Сучасна західна фінансова думка.....	35
2.2.3. Розвиток фінансової науки у Росії та Україні	40
Запитання для самоконтролю	46
Тема 3. ФІНАНСОВЕ ПРАВО І ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА	48
3.1. Фінансова політика як складова економічної політики держави	48
3.2. Організаційне забезпечення реалізації фінансової політики	51
3.2.1. Фінансова система країни, її основні підсистеми та ланки. Система управління фінансами в Україні.....	51
3.2.2. Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації суспільних відносин	55
3.2.3. Фінансове планування і фінансовий контроль.....	56
3.3. Правове забезпечення реалізації фінансової політики	61
Запитання для самоконтролю	63
Тема 4. ПОДАТКИ. ПОДАТКОВА СИСТЕМА	64
4.1. Сутність податків, їх функції та види	64
4.2. Податкова система і податкова політика держави	70
4.3. Характеристика основних податків і зборів податкової системи України	74
Запитання для самоконтролю	99
Тема 5. БЮДЖЕТ. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА	100
5.1. Система державних фінансів. Бюджет держави як ланка державних фінансів	100
5.2. Бюджетна система та засади бюджетного устрою України	103

5.3. Порядок бюджетного процесу в Україні	108
5.4. Бюджетна класифікація. Доходи та видатки бюджету	113
5.5. Місцеві бюджети, їх доходи та видатки	120
5.6. Проблема збалансованості бюджету. Причини виникнення бюджетного дефіциту та методи його фінансування	126
5.7. Державний кредит і державний борг	131
Запитання для самоконтролю	137
Тема 6. СТРАХУВАННЯ. СТРАХОВИЙ РИНОК	139
6.1. Економічна сутність страхових відносин.....	139
6.2. Суб'єкти страхових відносин. Форми і види страхування	143
6.3. Страховий ринок та його організаційна структура	149
6.4. Система державного пенсійного та загальнообов'язкового соціального страхування в Україні	153
Запитання для самоконтролю	161
Тема 7. ФІНАНСОВИЙ РИНОК	162
7.1. Сутність та функції фінансового ринку.....	162
7.2. Суб'єкти та об'єкти фінансового ринку, його структура	164
7.3. Цінні папери як інструменти фінансового ринку	169
7.4. Ринок цінних паперів і особливості його регулювання	175
7.5. Фондова біржа та її функції	177
Запитання для самоконтролю	178
Тема 8. ФІНАНСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	179
8.1. Поняття фінансів підприємств, їх функції. Основи організації фінансів підприємств	179
8.2. Сфери фінансових відносин на підприємстві. Фінансові ресурси та грошові надходження підприємств	183
8.3. Формування фінансових результатів діяльності підприємств	187
8.4. Особливості організації фінансових відносин на підприємствах залежно від організаційно-правової форми господарювання ..	190
8.5. Фінанси неприбуткових організацій	197
Запитання для самоконтролю	206
Тема 9. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ	207
9.1. Сутність і роль міжнародних фінансів	207
9.2. Система грошових потоків міжнародних фінансів	209
9.3. Особливості діяльності інститутів системи міжнародного валютно-кредитного регулювання	213
9.4. Міжнародний фінансовий ринок та його структура	218
9.5. Міжнародна фінансова політика, її типи та інструмент	226
Запитання для самоконтролю	227
Тема 10. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ	229
10.1. Фінансовий менеджмент, його необхідність і значення в діяльності суб'єктів господарювання.....	229
10.2. Особливості становлення та розвитку фінансового менеджменту як науки	235

10.3.Стратегія і тактика фінансового менеджменту.....	236
10.4.Особливості організації фінансового менеджменту на підприємстві	239
10.5.Інформаційне забезпечення системи управління фінансами	240
Запитання для самоконтролю.....	241
Плани практичних занять	245
Індивідуальні навчально-дослідні завдання	287
Глосарій	289
Список використаних джерел	305